Bilag til Nyhedsbrevet Retsstaten 6. oktober 2026/ Frederik Waage

Hvem skal afgøre sager om anbringelse af børn?

Marias sag

Indledning – Maria og Jonas

Mange tak for ordet. Og tak for, at så mange er mødt op til vores seminar her på SDU.

Jeg vil begynde med at fortælle jer om en kvinde. Lad os kalde hende Maria.

Maria findes ikke. Hun er opdigtet. Men alt det, der sker for hende i min fortælling, kan ske i Danmark i dag. Og forløb, der ligner hendes, sker hvert år for rigtige familier.

Maria er 28 år. Hun bor i en lejlighed sammen med sin kæreste, Jonas. Hun arbejder i en børnetøjsbutik. Jonas er lagerarbejder.

En morgen i april tager Maria en graviditetstest. Den er positiv. De er begge glade. Og lidt bange. Sådan som de fleste kommende forældre er.

Otte måneder senere føder Maria en lille pige. De kalder hende Alma.

Fire dage efter fødslen bliver Alma kørt væk fra hospitalet. Ikke hjem til Maria og Jonas. Men til en plejefamilie, som de aldrig har mødt.

Det var besluttet, før Alma blev født.

Maria har hele vejen været uenig. Hun mener, at beslutningen bygger på en forkert diagnose. Og hun mener, at hun aldrig rigtig er blevet hørt.

I de næste godt femogtyve minutter vil jeg følge Maria trin for trin. Fra den dag, kommunen første gang bliver bekymret, til den dag, hendes sag ender ved domstolene. Ved hvert trin vil jeg forklare, hvad der sker, hvem der bestemmer, og hvilke regler der gælder. Og jeg vil nævne nogle af de domme, der viser, hvordan reglerne bliver brugt i praksis.

Og så vil jeg sige én ting allerede nu: Jeg vil ikke fortælle, om Maria har ret. Måske har hun. Måske har hun ikke. Måske var Alma i virkelig fare.

Det er netop pointen. For spørgsmålet i dag er ikke, om Maria har ret. Spørgsmålet er: Hvornår og hvordan finder vi ud af det? Og hvem skal finde ud af det?

Det spørgsmål fører os til sidst over i en debat, som netop nu er i gang i Danmark. Debatten om forvaltningsdomstole. Og om vi kan lære noget af Tyskland.

Første trin – kommunen bliver bekymret

Lad os begynde i maj. Maria er i tredje måned.

Hun er til den første samtale hos jordemoderen. Hun er ærlig. Hun fortæller, at hun som 19-årig var indlagt på en psykiatrisk afdeling i tre uger. Hun havde lige mistet sin mor. Hun havde det meget dårligt. Under indlæggelsen fik hun en diagnose: en personlighedsforstyrrelse.

Hun fortæller også, at en anden psykiater senere har sagt, at diagnosen var forkert. At der i virkeligheden var tale om en svær depression efter et dødsfald. Og at hun ikke har været i behandling i seks år.

Jonas har ADHD. Han fik diagnosen som barn. Han tager medicin og har haft det samme arbejde i fem år.

Jordemoderen bliver bekymret. Som fagperson har hun en skærpet underretningspligt efter barnets lov § 133. Bestemmelsen pålægger blandt andet ansatte i sundhedsvæsenet, skoler og dagtilbud at underrette kommunen, hvis de i deres arbejde får kendskab til eller grund til at antage, at et barn kan have behov for særlig støtte. Pligten gælder også over for kommende forældre, når der er grund til at antage, at det

ufødte barn vil få behov for særlig støtte, når det er født. Så hun sender en underretning.
Nu er sagen i gang.
Det første, kommunen skal gøre, er at vurdere, hvor alvorlig sagen er. Det kaldes en screening, og den står i barnets lov § 18. Kommunen skal foretage en indledende vurdering af, om der er tale om en problemstilling, der ikke kræver yderligere afdækning, en problemstilling, der kræver en begrænset afdækning, eller en problemstilling, der kræver en egentlig børnefaglig undersøgelse. Med andre ord: Er der slet ikke noget her? Skal vi vide lidt mere? Eller skal vi gå i dybden?
I Marias sag vælger kommunen at gå i dybden. Det kan man godt forstå. Der er en psykiatrisk diagnose. Der er to forældre med en psykiatrisk historie. Og der er et barn på vej, som ikke selv kan sige noget.
Det er vigtigt at understrege: Kommunen gør ikke noget forkert ved at undersøge. Det er netop kommunens opgave at være opmærksom. Hvis kommunen så den anden vej, og det gik galt for Alma, ville vi alle sammen spørge, hvorfor ingen gjorde noget.
Så kommunen begynder at undersøge.
Andet trin – undersøgelsen og diagnosen
Kommunen iværksætter en børnefaglig undersøgelse efter barnets lov §§ 20-22. Når barnet ikke er født endnu, sker det efter § 26, som handler om undersøgelse af det kommende barns forhold. Undersøgelsen skal være helhedsorienteret. Den skal belyse både problemer og ressourcer – hos forældrene, i netværket og i familien som helhed. Hvad får barnet brug for? Kan forældrene give det? Og hvilken hjælp kan familien få? Undersøgelsen skal som udgangspunkt være afsluttet inden fire måneder.
Ofte suppleres den med en forældrekompetenceundersøgelse. Her taler en psykolog med forældrene, laver tests og skriver en vurdering af, hvordan de vil klare rollen som forældre. Den undersøgelse står faktisk ikke direkte i loven. Men den forudsættes i forarbejderne og i praksis, og den spiller i realiteten en afgørende rolle.
Bag det hele ligger officialprincippet. Det er en uskreven, men helt grundlæggende forvaltningsretlig grundsætning: Det er myndigheden – ikke borgeren – der har ansvaret for, at sagen er tilstrækkeligt oplyst, før der træffes afgørelse. Og jo mere indgribende afgørelsen er, desto strengere er kravene til oplysningsgrundlaget. Der findes næppe noget mere indgribende end at tage et nyfødt barn fra sine forældre.
Maria og Jonas siger ja til at medvirke. De møder op til alle samtaler.
Men nu sker der noget, som mange familier vil genkende. Sagsbehandleren skifter. Først én. Så en ny. Så en tredje. Hver gang skal Maria fortælle sin historie forfra.
Og på et tidspunkt skriver én af sagsbehandlerne en sætning i sagen. Den lyder sådan her:
»Det er min vurdering, at både mor og far på grund af deres psykiatriske lidelser ikke vil kunne varetage forældreopgaven.«
Læg mærke til den sætning. For den kommer til at følge sagen hele vejen.
Den bliver gentaget i et notat. Den bliver citeret i det næste notat. Og den ender i det materiale, der sendes videre til dem, som skal træffe afgørelsen.
Familien har fået en advokat. Og advokaten siger fra. Konsekvent. Hver gang.
Hun siger to ting.
For det første: Man kan ikke slutte direkte fra en diagnose til, at man ikke kan være forælder. Mange mennesker med ADHD er gode forældre. Mange, der har haft en

depression, er gode forældre. Det afgørende er ikke en etikette. Det afgørende er, hvordan man faktisk fungerer.
For det andet: Marias diagnose er i øvrigt forkert. Den blev stillet for ni år siden, midt i en krise. Der foreligger en senere psykiatrisk vurdering, som siger noget andet.
Og her vil jeg gerne gøre opmærksom på noget helt grundlæggende.
Loven siger ikke, at forældre med en psykiatrisk diagnose ikke må have deres børn.
Loven spørger om noget andet. Den spørger, om der er en risiko for, at barnet bliver alvorligt skadet.
En diagnose kan være en del af billedet. Men den er ikke svaret.
Maria beder derfor om en ny, uafhængig psykiatrisk vurdering. Kommunen svarer, at det ikke er nødvendigt. Forældrekompetenceundersøgelsen giver efter kommunens opfattelse et tilstrækkeligt billede.
Hvem har ret? Det ved vi ikke endnu. Men læg mærke til, hvem der træffer den beslutning: Det gør kommunen. Den samme kommune, som undersøger sagen. Og som senere skal anbefale, hvad der skal ske.
Det er altså – igen efter officialprincippet – kommunen selv, der afgør, om dens egen undersøgelse er god nok.
Tredje trin – indstillingen og retten til at blive hørt
Det er nu august. Maria har termin i midten af december.
Kommunen er nået til en konklusion. Den mener, at Alma skal anbringes uden for hjemmet straks efter fødslen. Også selv om forældrene siger nej.
Havde Maria og Jonas sagt ja, kunne kommunen selv have truffet afgørelsen efter barnets lov § 46, stk. 4. Den bestemmelse kræver blot, at anbringelsen må anses for væsentlig af hensyn til det ufødte barns behov for støtte. Men de siger nej. Og så kan kommunen ikke selv bestemme. Så er det børne- og ungeudvalget, der skal træffe afgørelsen.
For børn, der allerede er født, er hjemlen barnets lov § 47. Her kan der ske anbringelse uden samtykke, hvis der er en åbenbar risiko for, at barnets sundhed eller udvikling lider alvorlig skade – for eksempel på grund af utilstrækkelig omsorg eller behandling, overgreb, misbrug eller alvorlige adfærdsproblemer. Paragraf 49 er en særlig udgave af den regel, skræddersyet til det ufødte barn. Og som vi skal se, er kravene endnu strengere.
Lad mig gennemgå § 49 led for led.
Efter stk. 1 kan børne- og ungeudvalget kun i helt særlige tilfælde træffe afgørelse om, at et ufødt barn umiddelbart efter fødslen anbringes uden for hjemmet uden samtykke. Det kræver, at der er åbenbar risiko for, at barnets sundhed eller udvikling vil lide alvorlig skade efter fødslen. Og skaden skal skyldes de kommende forældres manglende evner eller ressourcer til at give tilstrækkelig omsorg eller behandling.
Efter stk. 2 skal der desuden være en begrundet formodning om, at problemerne ikke kan løses – hverken inden fødslen eller under barnets ophold i hjemmet. Det er et krav om mindsteindgreb. Hjælp i hjemmet skal være udelukket, før tvang kan komme på tale.
Og efter stk. 3 kan afgørelsen tidligst træffes tre måneder før terminen. Man skal altså ikke kunne træffe afgørelsen tidligt i graviditeten – forældrene skal have tid til at vise, hvad de kan.

Det er meget strenge krav. Forarbejderne siger, at der skal foreligge en ekstraordinært overbevisende begrundelse. Og det giver god mening. Vi taler om at tage et nyfødt barn fra sin mor, før de overhovedet har mødt hinanden.
Formuleringen kommer i øvrigt fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol. I storkammerdommen K. og T. mod Finland fra 2001 betegnede Domstolen det at tage et barn fra moren ved fødslen som et ekstremt hårdt indgreb, der kræver ekstraordinært tungtvejende grunde.
Hvor høj er barren så i dansk praksis? En dom fra Vestre Landsret, trykt i TFA 2025 side 110, giver et billede. Her blev en anbringelse af et ufødt barn efter § 49 opretholdt – selv om der ikke var lavet en ny forældrekompetenceundersøgelse. Landsretten lagde vægt på, at der i øvrigt var et meget omfattende og solidt materiale om forældrenes forhold. Men landsretten sagde også, med henvisning til Ankestyrelsens principmeddelelse 10-24, at mangler i kommunens indstilling kan føre til, at afgørelsen er ugyldig. Det afhænger af, hvor væsentlige manglerne er.
Kommunen skal nu skrive en indstilling til udvalget efter barnets lov § 51. Det er en anbefaling med begrundelse. Den skal indeholde den børnefaglige undersøgelse, en begrundelse for, at betingelserne i § 49 er opfyldt, en vurdering af forældrenes kompetencer, en plan for barnet og den støtte, man vil give – og en forklaring på, hvorfor hjælp i hjemmet ikke er nok.
Indstillingen er med andre ord ikke formalia. Den er en retssikkerhedsgaranti.
Før indstillingen sendes videre, skal Maria og Jonas høres. Forvaltningsloven § 19 siger, at en part ikke må få en afgørelse imod sig på grundlag af oplysninger, der er til ugunst for parten og af væsentlig betydning, før parten har haft lejlighed til at kommentere dem. Efter forvaltningsloven § 9 har de ret til aktindsigt i sagens dokumenter. Og efter barnets lov § 140 har de ret til gratis advokatbistand i en sag om anbringelse uden samtykke.
Maria får papirerne. Hun læser dem. Og hun finder sætningen igen. Den om, at hun og Jonas på grund af psykiatriske lidelser ikke kan være forældre.
Hun skriver et langt svar. Hendes advokat skriver et langt svar. De vedlægger den nyere psykiatriske udtalelse.
Indstillingen bliver sendt videre. Sætningen står der stadig.
Maria siger det sådan her: »Jeg fik lov at sige noget. Men jeg fik ikke indtryk af, at nogen lyttede.«
Her ligger en vigtig sondring. Der er forskel på at blive hørt på papiret – og at blive hørt i virkeligheden. Juridisk kan partshøringen sagtens være i orden. Men det er ikke det samme, som at nogen for alvor har prøvet hendes indvendinger.
Fjerde trin – mødet i børne- og ungeudvalget
Det er nu september. Maria og Jonas skal til møde i børne- og ungeudvalget.
Hvad er det for et udvalg? Sammensætningen står i retssikkerhedsloven § 19. Det består af fem personer.
To af dem er lokalpolitikere valgt af kommunalbestyrelsen. Én er dommer fra byretten, udpeget af retspræsidenten. Og to er pædagogisk-psykologisk sagkyndige, som er udpeget af Familieretshuset.
Dommeren leder mødet. Dommeren skal påse, at sagen er tilstrækkeligt oplyst. Dommeren kan kræve flere oplysninger og kan endda bede om et retsligt forhør efter retsplejeloven § 1018. Det sker dog uhyre sjældent.

Udvalgets kompetence står i barnets lov § 142. Det er her, de tunge afgørelser træffes: anbringelse uden samtykke efter §§ 47 og 49, opretholdelse af anbringelser efter § 50 og væsentlige begrænsninger i samvær og kontakt.
Maria og Jonas møder op med deres advokat. Efter § 142, stk. 2, skal forældremyndighedsindehaveren, barnet, hvis det er fyldt 10 år, advokaten og en eventuel bisidder have lejlighed til at udtale sig over for udvalget, før der træffes afgørelse. Og det gør de. Maria fortæller om graviditeten. Om sine samtaler med psykiateren. Om at hun har gjort værelset klar. Hun siger, at hun gerne vil tage imod hjælp. Bare ikke det her.
Kommunen fremlægger sin indstilling.
For at udvalget kan beslutte en anbringelse mod forældrenes vilje, skal mindst fire af de fem medlemmer stemme for. Det står i § 142, stk. 4. Et almindeligt flertal er ikke nok. Og er dommeren uenig, skal det efter stk. 5 noteres i protokollen og fremgå af meddelelsen om afgørelsen. Et signal til forældrene – og til den næste instans.
I Marias sag stemmer fire for. Én af de sagkyndige stemmer imod. Hun mener, at familien burde have haft en chance med massiv støtte i hjemmet.
Afgørelsen er truffet: Alma skal anbringes uden for hjemmet straks efter fødslen. Efter § 50 skal sagen genbehandles senest efter et år, når der er tale om en førstegangsanbringelse.
Jeg vil gerne sige: Børne- og ungeudvalget er en retssikkerhedsgaranti for borgeren. Der sidder en dommer. Der sidder fagfolk. Der kræves et kvalificeret flertal. Det er tænkt som en betryggende ordning.
Men udvalget undersøger ikke selv sagen fra bunden. Det træffer sin afgørelse på grundlag af det materiale, som kommunen har lagt frem. Og i det materiale står sætningen stadig om Marias og Jonas' forældreevne.
Ingen har på dette tidspunkt bedt en uafhængig psykiater om at se på, om Marias diagnose overhovedet er rigtig.
Femte trin – fødslen
Den 14. december føder Maria Alma. Fødslen går godt.
Maria og Jonas får lov at være sammen med hende på hospitalet i fire dage. Personalet er venligt. En sagsbehandler er til stede en del af tiden.
På fjerdedagen kommer plejefamilien. Alma bliver kørt væk.
Maria og Jonas tager hjem til lejligheden. Til det værelse, de havde gjort klar.
De får lov at se Alma to timer om ugen. Under overvågning.
Jeg vil ikke bruge mere tid på det øjeblik. Det er naturligvis noget af det mest indgribende, et menneske kan opleve. Og noget af det mest indgribende, staten overhovedet kan gøre over for en familie.
Og det kan naturligvis være et nødvendigt – ja, livsvigtigt – indgreb for et barn.
Netop derfor er det så vigtigt, at grundlaget er i orden.
Sjette trin – klage til Ankestyrelsen
Maria vil ikke acceptere afgørelsen. Hun kan klage.
Klagen sendes til Ankestyrelsen. Efter barnets lov § 146, stk. 1, er fristen fire uger, fra man har fået meddelelse om afgørelsen. Efter stk. 2 er det forældremyndighedsindehaveren, der kan klage – og barnet selv, hvis det er fyldt 10 år.
Afgørelsen skal være skriftligt begrundet efter forvaltningsloven §§ 22 og 24, og den skal indeholde klagevejledning efter § 25.

Marias advokat klager med det samme – allerede i oktober, før fødslen.
Men her er en detalje af stor betydning for diskussionen i dag: En klage stopper ikke afgørelsen. Efter retssikkerhedsloven § 72 har en klage som udgangspunkt ikke opsættende virkning. Alma bliver altså anbragt, mens klagen behandles. Kun i ganske særlige tilfælde kan Ankestyrelsens direktør efter barnets lov § 146, stk. 3, bestemme, at afgørelsen ikke må iværksættes, før Ankestyrelsen har truffet afgørelse.
Hvad gør Ankestyrelsen så? Den foretager en fuld prøvelse. Det betyder, at den ikke kun ser på, om reglerne er fulgt. Den efterprøver også skønnet.
Ankestyrelsen har ingen dommerbesætning. Der er altså ingen uafhængig dommer i Ankestyrelsen, selv om den kan tilsidesætte en afgørelse, som en dommer har været med til at træffe. Ankestyrelsen kan stadfæste afgørelsen, ændre den, ophæve den eller hjemvise den. Og efter § 151, stk. 3, kan Ankestyrelsen endda selv træffe afgørelse om anbringelse, hvis kommunens afgørelse er mangelfuld. Efter § 146, stk. 4, gælder de samme processuelle garantier som i udvalget – også her får forældrene mulighed for at udtale sig. Pasted text
I januar kommer svaret. Ankestyrelsen stadfæster. Afgørelsen står ved magt.
Ankestyrelsen bemærker godt nok, at kommunens indstilling har visse mangler. Men manglerne er efter Ankestyrelsens opfattelse ikke så alvorlige, at afgørelsen er ugyldig. Det er i øvrigt præcis den tilgang, vi så i dommen i TFA 2025 side 110. Ankestyrelsen kan godt stadfæste en afgørelse med formelle mangler, hvis det materielle grundlag er stærkt nok – og eventuelt pålægge kommunen at rette op.
Maria siger: »Det føles, som om papir vurderer papir.«
Det er måske lidt uretfærdigt over for Ankestyrelsen, som gør et grundigt arbejde. Men der er noget om det. Ankestyrelsen bygger i det væsentlige på det samme materiale, som kommunen har samlet. De samme undersøgelser. Den samme sætning. Spørgsmålet om diagnosen er stadig ikke blevet undersøgt af nogen uafhængig person.
Syvende trin – domstolene
Nu er vi i februar. Alma er to måneder gammel.
Maria og Jonas har en mulighed tilbage. De kan kræve sagen prøvet ved domstolene. Det gør de ved at bede Ankestyrelsen om at indbringe sagen for retten. Reglerne står i barnets lovs bestemmelser om domstolsprøvelse og i retsplejelovens kapitel 43 a. Fristen er igen fire uger. Efter retsplejeloven § 469 skal Ankestyrelsen derefter forelægge sagen for byretten på klagerens hjemting inden fem søgnedage – sammen med sagens akter og en redegørelse for afgørelsen og beviserne.
Kapitel 43 a er de regler, der gælder, når myndighederne frihedsberøver et menneske. Det siger noget om, hvor alvorligt indgrebet er. Men læg også mærke til § 469, stk. 3: Begæringen om domstolsprøvelse hindrer ikke, at indgrebet opretholdes, medmindre retten bestemmer det.
I byretten sidder en juridisk dommer og to sagkyndige dommere med særlig viden om børn.
Og her sker der noget nyt. For første gang i hele forløbet er der en egentlig retssag med vidner. Maria afgiver forklaring. Jonas afgiver forklaring. Sagsbehandleren afgiver forklaring. Og Marias advokat får lov at stille spørgsmål til den sagsbehandler, der skrev sætningen.
Hvad bygger vurderingen på? Har De selv talt med en psykiater? Har De læst den nyeste psykiatriske udtalelse?

Også retten foretager en fuld prøvelse. Den vurderer selvstændigt, hvad der er bedst for barnet. Retten kan selv indhente oplysninger og sagkyndige erklæringer. Og retten skal se sagen i lyset af Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 8 og FN's Børnekonvention. Det skal kommune og Ankestyrelsen naturligvis også. Men lad os sige, at det her bliver påberåbt af parterne.
Artikel 8, stk. 1, beskytter retten til respekt for familielivet. Efter stk. 2 må staten kun gribe ind, hvis indgrebet har hjemmel i lov, forfølger et legitimt formål og er nødvendigt i et demokratisk samfund. Det sidste er et proportionalitetskrav. Og i storkammerdommen Strand Lobben mod Norge fra 2019 har Menneskerettighedsdomstolen understreget, at en anbringelse som udgangspunkt skal betragtes som midlertidig, og at myndighederne har pligt til at arbejde for, at familien kan genforenes.
Domstolene giver bestemt ikke altid forældrene ret. I en sag fra Vestre Landsret, trykt i Ugeskrift for Retsvæsen 2022 side 1384, var et spædbarn født med en dødelig sygdom. Forældrene ønskede at have barnet hjemme i den sidste tid. Landsretten opretholdt anbringelsen. Barnets pleje var så kompleks, at forældrene ikke realistisk kunne klare den – heller ikke med støtte. Og det var ikke i strid med artikel 8.
Byretten giver i Marias sag også kommunen ret. Retten finder, at der er grundlag for anbringelsen.
Maria anker til landsretten.
Landsretten beder om en ny, uafhængig psykiatrisk vurdering af Maria. Den konkluderer, at hun ikke har en personlighedsforstyrrelse. Og den finder ikke, at hun er ude af stand til at tage vare på et barn, hvis hun får den rette støtte.
I oktober – ti måneder efter fødslen – ophæver landsretten anbringelsen. Grundlaget var ikke tilstrækkeligt aktuelt og ikke tilstrækkeligt undersøgt.
Det er ikke et urealistisk forløb. I år har Vestre Landsret ophævet en anbringelse af et ufødt barn efter § 49 – dommen er trykt i Ugeskrift for Retsvæsen 2026 side 3617. Afgørelsen byggede især på forældrekompetenceundersøgelser fra 2014 og 2016 om tidligere børn. Moren havde under den nye graviditet aktivt søgt samarbejde med kommunen. Og de gamle undersøgelser havde ikke taget højde for hendes grønlandske baggrund – noget, loven i dag stiller særlige krav om i barnets lov § 171 b.
Landsretten sagde i realiteten: Gamle undersøgelser kan ikke bære et så alvorligt indgreb. Vurderingen skal være aktuel. Og den skal være foretaget med en metode, der passer til den person, man vurderer.
Alma kommer hjem. Med støtte. Hun er ti måneder gammel.
For Marias sag er det værd at bemærke én ting mere. Når en tvangsanbringelse prøves ved domstolene, kan forældrene efter retsplejeloven § 469, stk. 6, samtidig kræve erstatning, hvis indgrebet var ulovligt. Det har Østre Landsret bekræftet i Ugeskrift for Retsvæsen 2011 side 2185. Men erstatning forudsætter, at anbringelsen faktisk var ulovlig eller i strid med konventionen. Og ingen erstatning kan give Maria de ti måneder tilbage.
Hvis det var gået anderledes
Lad os et øjeblik forestille os, at Maria havde tabt.
Så havde sagen ikke været slut. Efter barnets lov § 50 skal anbringelsen genbehandles – ved en førstegangsanbringelse senest efter et år. Efter § 50, stk. 5, kan fristen ved

ufødte børn og børn under et år dog forlænges op til tre år, hvis det med overvejende sandsynlighed kan antages, at forholdene ikke vil ændre sig.
Maria kan også til enhver tid bede kommunen om at få Alma hjem efter barnets lov § 102. Men efter stk. 2 har kommunen ikke pligt til at behandle anmodningen, mens sagen ligger i Ankestyrelsen eller ved retten. Efter stk. 3 kan kommunen afvise anmodningen, hvis der ikke er sket væsentlige ændringer. Og finder kommunen ikke grundlag for hjemgivelse, skal sagen efter stk. 4 forelægges børne- og ungeudvalget igen.
Varer anbringelsen længe, kan sagen i sidste ende ende med adoption uden samtykke. Det er ikke teori. Østre Landsret har i TFA 2023 side 33 godkendt en adoption uden samtykke af et barn, der var anbragt straks efter fødslen. Landsretten lagde vægt på, at forældreevnen var belyst grundigt – gennem flere undersøgelser og beskrivelser af samværet.
Og Højesteret har i en lignende sag, Ugeskrift for Retsvæsen 2019 side 1565, sagt, at adoption uden samtykke kan være forenelig med artikel 8. Men kun når der foreligger helt særlige omstændigheder. Højesteret understregede også, at spørgsmålet om samvær efter adoptionen skal afgøres hurtigt og reelt.
Og lad os også forestille os det modsatte: at det var kommunen, der havde ret. At Alma virkelig ville være kommet i fare derhjemme. Så havde det været en meget alvorlig fejl at sende hende hjem.
Begge dele kan ske. Derfor skal vi have et system, der finder det rigtige svar – og som finder det hurtigt.
Hvad Marias sag viser
Lad os træde et skridt tilbage og se på hele forløbet.
Der var fem stationer. Kommunen undersøgte. Kommunen skrev en indstilling. Børne- og ungeudvalget besluttede. Ankestyrelsen prøvede sagen. Og til sidst prøvede domstolene den.
Hver station fulgte reglerne. Og alligevel er der tre ting, vi bør lægge mærke til.
Den første er sætningen. En enkelt sagsbehandlers vurdering af to diagnoser fulgte sagen fra det ene trin til det næste. Den blev gentaget og citeret. Men ingen uafhængig prøvede den for alvor, før sagen kom i retten.
Den anden er tiden. Maria rejste sin indvending i foråret, før Alma blev født. Første gang en uafhængig dommer hørte vidner og gik i dybden med netop det spørgsmål, var Alma flere måneder gammel. Det endelige svar kom, da hun var ti måneder.
Ti måneder er ikke lang tid i en skattesag. Men det er meget lang tid i et barns liv. Det er de måneder, hvor et barn knytter sig til de voksne, det er sammen med.
Den tredje er rollerne. Det var den samme kommune, der undersøgte sagen, vurderede oplysningerne, afviste en ny psykiatrisk vurdering og anbefalede anbringelsen. Og det er også kommunen, der skal betale for den støtte, familien kunne have fået i stedet.
Jeg vil gerne understrege, at det her ikke er en kritik af socialrådgiverne. Mange af dem gør et stort og svært arbejde under et stort pres.
Men Marias sag står ikke alene. Rigsrevisionen har undersøgt anbringelsessager. For 69 procent af børnene var ét eller flere af de undersøgte lovkrav ikke overholdt. For 57 procent var den børnefaglige undersøgelse ikke lavet til tiden. Og for 21 procent var den stadig ikke lavet et halvt år efter, at barnet var anbragt. Ifølge Rigsrevisionen har ministeriet kendt til problemerne i mindst 20 år.

Det betyder ikke, at 69 procent af anbringelserne er forkerte. Det viser undersøgelsen ikke. Men den viser et alvorligt problem med kvaliteten af sagsbehandlingen.
Så spørgsmålet er: Hvad gør vi ved det?
Den danske debat – og Tyskland
Der findes mange mulige svar. Man kan ændre lovgivningen. Man kan gøre reglerne enklere. Man kan styrke uddannelsen og den juridiske rådgivning. Og man kan tilføre området flere ressourcer.
Men der er også et mere grundlæggende spørgsmål, som vi bør turde stille: Har vi placeret snittet mellem forvaltningen og domstolene det rigtige sted?
Det er dér, diskussionen om forvaltningsdomstole kommer ind.
Muligheden har faktisk stået i grundloven siden 1953. Grundlovens § 63, stk. 1, giver domstolene adgang til at påkende ethvert spørgsmål om øvrighedsmyndighedens grænser. Og stk. 2 siger, at prøvelsen af disse spørgsmål ved lov kan henlægges til en eller flere forvaltningsdomstole – dog sådan, at der fortsat skal være adgang til at indbringe sagen for Højesteret. Muligheden har eksisteret i mere end 70 år. Danmark har bare aldrig brugt den.
Nu er spørgsmålet kommet på dagsordenen. Folketinget vedtog i går beslutningsforslag B 18 om at undersøge en model for forvaltningsdomstole i Danmark. Forslaget går ikke ud på at vedtage en bestemt model. Det går ud på at nedsætte en uafhængig ekspertgruppe, som blandt andet skal se på erfaringer fra udlandet, forholdet til de almindelige domstole og borgernes adgang til domstolene.
Det er altså ikke længere kun en teoretisk diskussion.
Men det vigtigste er ikke, om institutionen skal hedde en forvaltningsdomstol. Det vigtigste spørgsmål er: Hvilke afgørelser skal træffes af forvaltningen – og hvilke skal træffes af en uafhængig dommer?
Man kunne sige det sådan: Socialrådgiverens vigtigste opgave er at være tæt på barnet og familien. At undersøge. At tale med barnet. At finde støtte. At følge familien.
Men er det nødvendigvis også socialrådgiveren og kommunen, der skal bære ansvaret for de juridiske afgørelser? I det samme system, som har ansvaret for økonomien og for de tilbud, afgørelsen handler om?
Det betyder ikke, at kommunale medarbejdere træffer afgørelser ud fra økonomi. Men det er legitimt at spørge, om undersøgelse, støtte, økonomi og afgørelse altid skal ligge så tæt på hinanden. Pasted text
Her er Tyskland interessant. Ikke fordi vi bare kan kopiere det tyske system. Og strengt taget er det på børneområdet familieretten, Familiengericht, og ikke en forvaltningsdomstol, der spiller hovedrollen.
Men arbejdsdelingen er interessant.
Den tyske kommunale børneforvaltning, Jugendamt, har en central rolle. Den beskytter barnet, og den oplyser sagen. Men hvis der skal gribes ind over for forældrene, må Jugendamt gå til familieretten. Det er familieretten, der efter BGB § 1666 træffer de nødvendige foranstaltninger, når barnets vel er i fare, og forældrene ikke vil eller kan afværge faren. Og hvis Jugendamt akut har taget et barn i midlertidig varetægt, og forældrene protesterer, skal Jugendamt efter SGB VIII § 42, stk. 3, straks have en afgørelse fra familieretten.
Dommeren kommer altså ind meget tidligt.

Og loven kræver, at det går hurtigt. Efter FamFG § 155 har sager om børn forrang og skal fremmes. Retten skal som udgangspunkt holde et møde med parterne senest en måned efter, at sagen er indledt.
Den tyske dommer kan træffe en foreløbig afgørelse – en einstweilige Anordnung – efter FamFG §§ 49 og følgende. Og retten har selv pligt til at undersøge sagen efter FamFG § 26. Den skal sørge for, at de afgørende fakta bliver belyst – også selv om ingen af parterne beder om det.
Overført til Marias sag: Man kunne forestille sig, at en uafhængig dommer ganske kort tid efter, at Alma var taget fra hende, havde set på sagen. At dommeren havde truffet en foreløbig afgørelse. Og at dommeren selv havde bestilt den uafhængige psykiatriske vurdering – ikke efter ti måneder, men efter få uger.
Måske var resultatet blevet det samme. Måske var Alma kommet hjem meget tidligere. Pointen er, at vi havde vidst det langt hurtigere.
Tankegangen kender vi faktisk i Danmark. Fra grundlovsforhøret.
Hvis politiet vil have en person varetægtsfængslet, kan politiet ikke sige: Vi fængsler og undersøger sagen de næste tre måneder, og så ser vi, hvad vi finder ud af. Efter grundlovens § 71, stk. 3, skal den anholdte inden 24 timer stilles for en dommer. Og hvis den anholdte ikke straks kan løslades, skal dommeren ved en begrundet kendelse tage stilling til, om pågældende skal fængsles.
Det betyder ikke, at hele sagen skal være færdig. Og den første afgørelse er ikke nødvendigvis den endelige. Men politiet skal meget tidligt kunne forklare: Hvad er sagen? Hvad er beviserne? Hvorfor er dette alvorlige indgreb nødvendigt?
Det disciplinerer sagsforberedelsen. Når man ved, at man snart skal stå over for en uafhængig dommer, er man nødt til at have styr på sin sag. Og nogle gange viser det sig, at sagen ikke kan bære.
Det er ikke et problem. Det er netop retssikkerhed.
Der er også en anden pointe. En dommer har ikke ansvaret for kommunens budget. Dommeren skal ikke prioritere mellem ældreområdet, handicapområdet og udsatte børn. Dommeren skal afgøre den konkrete sag efter loven.
Dommere begår også fejl. Og domstole løser ikke alle problemer. Men uafhængigheden ændrer rollen. Pasted text
Hvorfor ikke bare de almindelige domstole?
Så kunne man spørge: Hvorfor bruger vi ikke bare de almindelige danske domstole? Det er et af de vigtigste spørgsmål i hele diskussionen. For vores domstole er i vidt omfang indrettet til en anden type sag. I den borgerlige retspleje gælder forhandlingsprincippet. Her er det parterne og deres advokater, der fører sagen og lægger materialet frem.
Hvis vi bare flyttede sociale sager over i det system, ville vi få kommunen med advokat på den ene side, familien med advokat på den anden – og en dommer, der i høj grad afgør sagen på det, parterne lægger frem.
Det er ikke nødvendigvis det system, vi ønsker for et udsat barn.
Skal domstolene spille en større rolle på det sociale område, skal dommerrollen derfor være anderledes. Dommeren skal selv have ansvar for, at sagen bliver oplyst. Og systemet skal kunne træffe foreløbige afgørelser hurtigt.
Det gør det ikke i dag. Jeg har ikke en opgørelse over, hvor lang tid det tager for en dansk domstol at tage stilling til, om en sag skal have opsættende virkning. Men i nogle

tilfælde tager det op til et år. Jeg vil bestemt ikke udelukke, at anbringelsessager kunne behandles ved de almindelige civile domstole – det er faktisk tilfældet i Tyskland.
Men det skal være specialiseret. Og det må ikke være dyrt for borgeren. For et år i et barns liv er noget andet end et år i en sag om virksomhedsbeskatning.
Der er naturligvis indvendinger. Dem skal vi tage alvorligt. Det gælder ressourcerne. Organiseringen. Rekrutteringen af dommere. Forholdet til Ankestyrelsen og de almindelige domstole. Retshjælp og sagsomkostninger.
Det er reelle spørgsmål.
Men status quo er heller ikke gratis. Når lovkravene ikke er overholdt for 69 procent af børnene i de undersøgte sager, er det ikke nok at spørge: Hvad er problemerne ved forvaltningsdomstole? Vi må også spørge: Hvad er problemerne ved det system, vi allerede har? Og hvilke modeller kan konkret løse dem?
Måske er svaret en egentlig dansk forvaltningsdomstol. Måske viser en grundig undersøgelse, at dele af modellen bør bygges ind i vores eksisterende domstole på en anden måde. Men spørgsmålet fortjener at blive undersøgt seriøst. Pasted text
Afslutning – tilbage til Maria
Lad mig vende tilbage til Maria.
Jeg sagde fra begyndelsen, at det afgørende ikke var, om Maria havde ret. For hendes sag kunne lige så godt være endt med, at landsretten gav kommunen ret.
Men én ting står fast. Maria rejste det samme spørgsmål fra første dag: Er min diagnose overhovedet rigtig? Og der gik næsten et år, før en uafhængig dommer sørgede for at få det undersøgt.
Og jeg har i det her eksempel bevidst været urealistisk tidsoptimist. For sandheden er, at de her sager trækker virkelig længe ud.
Det handler i sidste ende ikke om institutioner for institutionernes egen skyld. Det handler ikke om, hvorvidt der står kommune, Ankestyrelsen, byret eller forvaltningsdomstol over døren.
Det handler om noget langt mere grundlæggende.
Hvem skal træffe nogle af de mest indgribende afgørelser, staten kan træffe over for et menneske?
Hvor hurtigt skal en uafhængig dommer ind i sagen?
Og hvordan indretter vi et system, der både kan beskytte barnet hurtigt – og beskytte barnet og familien mod forkerte afgørelser?
Det er de spørgsmål, diskussionen om forvaltningsdomstole giver os anledning til at stille. Og allerede af den grund er det en diskussion, der er værd at tage alvorligt.
Tak for ordet.